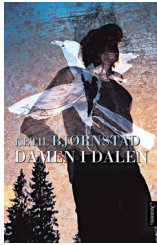

Ny Bjørnstad-roman til musikkens pris og om kjærlighetens og musikkens pris

Musikkens pris

Bok roman

Ketil Bjørnstad
Damen i dalen
Aschehoug

«Så lenge jeg husker dem, er de ikke døde... De er mor og datter. De er nært forbundet.»

Slik tenker den unge, strålende talentfulle pianisten Aksel Vinding i Bjørnstads tredje roman om ham. I *Til musikken* og i *Elven* har vi fulgt ham gjennom en tenåringslivsværelse inne i en glassklokke der livet besto av klassisk musikk og ikke meget annet. Bortsett fra forsøk på et kjærlighetsliv. Og en mor som druknet i Lysakerelven, og kjæresten Anja som døde av anoreksi, et svært kortvarig ekteskap med Anjas mor Marianne, Aksels Aulla-debut og Mariannes død for egen hånd.

Vi er stadig i 1971, og Marianne skal begraves. Der møter den nitten år gamle enkemannen sin til da ukjente svigerinne, Sigrun, distriktslege i Pasvikdalen.

Pasvikdalen. Dramatiske har de foregående bøker vært. Nær døden er vi også innledningsvis i dette tredje bind – som nesten forutsetter lesning av i alle fall *Elven*. Også Aksel har prøvd å få en brå slutt på livet.

Følelser og indre mentale herjinger gjør at han får for seg at han vil utsette sin solistkarriere og dra så langt nord og øst han kan komme i dette landet. Til Pasvikdalen, der altså en tredje kvinne i familien som så å si har oppslukt ham befinner seg. Derfra gjennomfører han en liten konsertturné, før han en periode slår seg ned som en slags *artist in residence* på en folkehøyskole med utsikt til russergrensen. Samtidig som han skal

Ketil Bjørnstad skriver om musikk på en måte som få gjør ham etter.

FOTO: KATRINE NORDLI

innøve Rachmaninovs 2. klaverkoncert som han har gjort avtale om å fremføre sammen med Filhamonien om nesten et år.

Frigjøringsprosess. Det er Aksel selv som mange år senere forteller, om det som i sum handler om et ikke helt vellykket frigjøringsprosjekt. Det utvikler seg til en sorgprosess han ikke kommer ut av. Aksel får ikke lagt av seg det hendte, og lar seg overvelde av en ukontrollerbar draging mot Sigrun, som endog viser seg – som de fleste skikkelsene i disse romanene – å være en aldeles fremragende musiker, i hennes tilfelle i det skjulte.

Bjørnstad skriver om musikk med en medrivende innsikt få andre forfattere kan stille opp med. Dette er

noe av romanens absolutte styrke; det er gjennom Aksels egne refleksjoner og samtaler som føres mellom mennesker oppslukt av musikk at det som skjer med ham får psykologisk begrunnelse. Musikken er en forutsetning for det som skjer. Dødsstruende drama blir det også i denne boken, endog svært så melodramatisk mot slutten.

En romantisk innvending jeg har påpekt tidligere er at Bjørnstad for å få fortellingen til å gå opp tar i bruk et knippe usannsynlige sammentreff som leseren får vanskeligheter med helt å tro på. Men leseverdig er dette i alle høyeste grad. Gjerner med Brahms eller Rachmaninov på spilleren.

SVEIN JOHS OTTESEN

OVER GRENSEN Det er tyve år siden Murens fall. Det preger også helgens enorme bokmesse i Leipzig.

Østover og bakover

Kommentar

INGRID BREKKE, journalist

Leipzig

DEN TRADISJONSRIKE bokmessen i Leipzig er så mye mer enn en bransjemesse – medier deltar, TV-kanaler sender direkte og publikum strømmer til. Her er det mulig å se og høre det som kan krype og gå av tyske forfattere, i tillegg til en hel del utenlandske: 1500 forfattere deltar på 1900 arrangementer.

Temaene på årets messe er de samme som på de fleste andre bokbransjetreff i verden nå: «Hvor hardt rammes bransjen av finanskrisen?» (Vi får se) og «Hvilke fremtidsutsikter har E-boken» (Vi får se).

Mer interessant er det at Leipzig-messen er ekstra viktig for forfattere og forlag fra det tidligere Øst-Europa, og i år preges dessuten arrangementet av et stort antall utgivelser i anledning 20-årsjubileet for Murens fall, eller «den fredelige revolusjonen», som det gjerne kalles her.

Blant annet er forfatteren Julia Franck redaktør for antologien *Grenzübergänge*, Grenseoverganger, der forfattere fra øst og vest minnes hvordan det en gang var.

Franck er selv født i Øst-Berlin i 1970, og da hun var åtte år flyktet moren med de fire barna til vest. Under et messearrangement ga hun uttrykk for stor overraskelse over at så mange vesttyske forfattere hadde avslått å bidra til antologien med samme begrunnelse: At de ikke hadde noe erfaring med grensen.

– Hvordan er det mulig? Riktignok var det i Øst-Tyskland man var innesperret, men det handlet jo om tyske brødre og søstre?

En helt annen type bok om DDR-tiden står Susanne Schädlich bak. I *Immer wieder Dezember* forteller hun sin familiehistorie. Faren var forfatter, og ble utvist til vest i 1977, noe som ledet ham inn i depresjoner han aldri kom ut av. Etter Murens fall viste det seg at hans egen bror, Susanne Schädlich's høyt elskede onkel, var Stasi-agenten bak utvisningen. Onkelen tok mange år senere livet av seg ved å skyte seg i hodet på en parkbenk. Schädlich har ikke hverken forsonet seg med familiens skjebne eller tilgitt onkelen, og boken utmerker seg ifølge kritikere i flommen av DDR-litteratur.

Bokmessen slutter i dag, og etter planen skal 100 000 ha deltatt i det Frankfurter Allgemeine Zeitung ironisk betegner som «et mistenkelig guinnessbok-aktig massehysteri omkring kultobjektet bok». Og både historieinteresserte, tegneserieelskere, romanlesere og fans av feministisk punklyrikk fant ganske sikkert sitt.

ingrid.brekke@aftenposten.no

Fra et postkortliv

Bok roman

Pablo Llambias
Rasende...

Oversatt av Trude Marstein
Flamme forlag

● En bok som burde være foruroligende, men på merkelig vis bekrefter den alt den forsøker å undergrave.

Den som er rasende i den sprelske og uforutsigelige danske forfatters roman, er 16-årige Patricia. Hun nekter å leve det «postkortliv» som

hennes advokatmor lever. Med skilte foreldre i nye forhold er det nesten bare den yngre broren Alex hun av og til kan få til å være med på at det finnes en annen verden, en annen virkelighet enn den skyggetilværelse de lever i forhold til meningsløse regler, vaner og forordninger.

Patricia vet ubegripelig nok at vi er skygger som spiller våre liv på en scene og går ut fra eller later som vi er levende. Kanskje er vi egentlig en annen, i alle fall noe annet enn det vi foregir å være. Da er det en trøst og en stor lykke at hun samtidig er et spøkelse som kan gå gjennom vegger og murer

og gjerder, og dermed unnslipe en uutholdelig situasjon. I alle fall er det mulig i en språklig fremstilling som ikke behøver å forholde seg til vanlig sammenheng mellom ord og ting, selv om det neppe blir mye filosofi eller psykologi av å si «Du vet, Lacan...» et antall ganger.

Glidende «jag». Romanen glir nesten umerkelig fra en utenforstående forteller til det jeg'et som er Patricia og tilbake igjen, for å avslutte med et jeg som kanskje forrykker hele konstruksjonen. Med vanlig kapitellinddeling som flytter seg fra det helt

nære til byen og hendelser der, søker romanen likevel å bryte våre lesevaner ved utstrakt bruk av tre prikker. De kommer før og etter tittelen og de finnes i tusenvis i teksten, om de nå skaper et tomrom vi som lesere må fylle ut eller bare viser hvor umulig det å beskrive uvirkelighet og at en form for fragmentert flyktighet derfor søkes.

Det kunne vært en roman fra de tidlige -ismenes tid på 1900-tallet, men er altså en roman fra vår samtid. Den tilbyr en noe annerledes leseropplevelse, men er hverken radikalt ny eller særlig rasende.

HANS H. SKEI